

DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-50-25>

УДК 657.422

ФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ПРИБУТКОМ ПІДПРИЄМСТВА

FORMATION OF THE PROFIT MANAGEMENT SYSTEM OF THE ENTERPRISE

Боденчук Лілія Борисівна

кандидат економічних наук, доцент,

Придунайська філія ПрАТ

«ВНЗ «Міжрегіональна академія управління персоналом»

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-3892-3823>**Боденчук Сергій Васильович**

викладач,

Придунайська філія ПрАТ

«ВНЗ «Міжрегіональна академія управління персоналом»

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-1113-3389>**Нідельчу Валентина Василівна**

магістрант,

Придунайська філія ПрАТ

«ВНЗ «Міжрегіональна академія управління персоналом»

ORCID: <https://orcid.org/0009-0008-5319-3607>**Bodenchuk Liliia, Bodenchuk Serhii, Nidelchu Valentyna**

The Pre-Danube branch of the Private Joint Stock Company

"Higher education institution

"The Interregional Academy of Personnel Management"

Стаття присвячена дослідженню питання формування системи управління прибутком підприємства. У статті проведено дослідження динаміки фінансових результатів діяльності українських підприємств за 2017–2021 рр. та структура підприємств за ознакою прибутковості за той же період. Наведена модель системи управління прибутком підприємства, яка включає такі елементи, як взаємодія із зовнішнім середовищем та внутрішнє середовище підприємства, до якого відносяться суб'єкт та об'єкт управління прибутком, а також функції, методи та принципи управління. У статті наведено перелік факторів зовнішнього середовища, які здійснюють вплив на ефективність діяльності підприємства та його прибутковість. Визначені функції системи управління прибутком у взаємозв'язку із функціями прибутку. У статті також досліджено методи та принципи управління прибутком, як елементів системи управління прибутком.

Ключові слова: прибуток, система управління прибутком підприємства, фактори впливу на прибуток підприємства, елементи системи управління прибутком підприємства, принципи управління прибутком підприємства.

The article is devoted to the study of the issue of the formation of the company's profit management system. The purpose of the study is to study the problem of forming a profit management system at the enterprise. The relevance of the study is related to the need to form an effective profit management system in order to ensure profit growth, which will contribute to optimizing the structure of liabilities at the enterprise, strengthening financial stability, and increasing the volume of own sources of financing for the development of the enterprise. During the research, such research methods as generalization, description, analysis, grouping were used. The article examines the dynamics of financial results of Ukrainian enterprises for 2017–2021. and the structure of enterprises based on profitability for the same period. The model of the company's profit management system is given, which includes such elements as interaction with the external environment and the internal environment of the enterprise, which includes the subject and object of profit management, as well as functions, methods and principles of management. The article lists the factors of the external environment that influence

the efficiency of the enterprise and its profitability. The functions of the profit management system in relation to the functions of profit are defined. In particular, the functions of profit management include: assessment of the efficiency of the enterprise, profit, factors affecting it; development of measures to increase profit and improve the efficiency of the enterprise; ensuring the efficiency of profit distribution and consumption. The article also examines the methods and principles of profit management as elements of the profit management system. The principles of the company's profit management system are: integration, continuity, systematicity, complexity, dynamic management, variability. The practical significance of the obtained results is that the formation and implementation of an effective system of profit management at the enterprise will ensure an increase in the indicators of the efficiency of the enterprise's activity and development, strengthening of its financial stability and prospective solvency, growth of competitiveness.

Keywords: profit, enterprise profit management system, factors affecting enterprise profit, elements of the enterprise profit management system, principles of enterprise profit management.

Постановка проблеми. Розвиток та підвищення конкурентоспроможності підприємства, впровадження інновацій та інше потребує наявності достатніх джерел фінансування. Джерела фінансування можуть бути власні (внутрішні) або залучені (зовнішні). Попри те, що у сучасних умовах є різні форми та широкі можливості залучення зовнішніх джерел фінансування (зокрема, різні форми кредитування, лізинг, емісія цінних паперів тощо), власні джерела фінансування є найбільш фінансово стійкими. Це необхідно враховувати при виборі найбільш доцільних форм фінансування проектів підприємства, оскільки порушення оптимальної структури пасивів підприємства може спричинити погіршення фінансової стійкості та перспективної платоспроможності підприємства. Збільшення власних джерел фінансування відбувається перш за все за рахунок зростання прибутку підприємства, що зумовлює важливість розробки адекватної системи управління прибутком на підприємстві.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання управління прибутком широко досліджене у науковій літературі. Зокрема, автори К. Ларіонова та Г. Капінос, досліджуючи механізм управління прибутком підприємства, вивчали питання трактування терміну «управління прибутком», елементи механізму управління прибутком, принципи, методи та важелі механізму управління прибутком. С. М. Белінська досліджувала еволюцію поняття «прибуток», на підставі чого були визначені його основні особливості, фактори що впливають на величину прибутку, завдання управління прибутку. Систему управління прибутком, у тому числі, її завдання, принципи та елементи, досліджували автори Ж. М. Жигалкевич та Е. С. Фісенко. Разом з тим, ураховуючи незадовільний стан сучасних вітчизняних підприємств, питання управління прибутком потребує подальшого вивчення.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою дослідження є вивчення проблеми формування системи управління прибутком на підприємстві.

Виклад основного матеріалу дослідження. Прибуток є ключовим показником результатів фінансово-господарської діяльності. В умовах ринкової економіки прибутковість підприємства є визначальним фактором його фінансової стійкості, конкурентоспроможності, та запорукою виживання та розвитку. Саме за рахунок прибутку відбувається зростання власного капіталу підприємства, що надає можливості його інвестування в нові проекти.

Разом з тим, за даними статистики динаміка фінансових результатів діяльності українських підприємств за 2017–2021 рр. є нерівномірною (таблиця 1).

Зокрема загальний фінансовий результат до оподаткування зростає протягом 2017–2019 рр. з 274831,6 млн. грн. до 664849,8 млн. грн. У 2019р. – скорочується до 303219,3 тис. грн. А протягом 2019–2021 рр. – зростає до 1119261,7 млн. грн.

Структура підприємств України за ознакою прибутковості за 2017–2021 рр. наведена на рис. 1.

За даними рис. 1. видно, що питома вага підприємств, які отримали прибуток зростає протягом 2017–2018 рр. 72,8% до 74%; протягом 2019–2020 рр. – скорочується до 71,4%, а у 2021 р. – зростає до 73,3%. За даними статистики за дев'ять місяців 2022 р. ситуація ще погіршується – прибутковими залишаються лише 59,5% підприємств [1].

Така нерівномірна динаміка фінансових результатів діяльності всіх підприємств України, а також питома вага прибуткових підприємств вказує на наявні проблеми вітчизняних підприємств з управління прибутком.

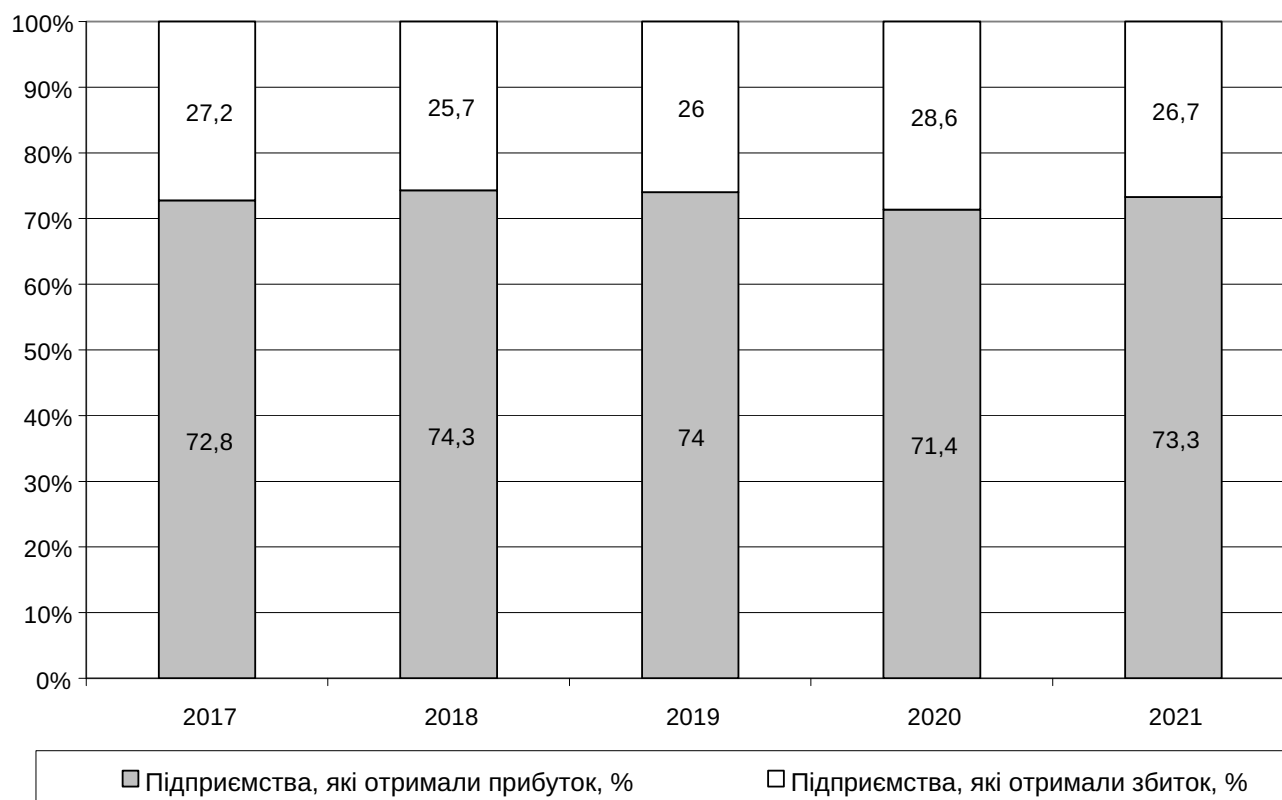
Система управління прибутком підприємства включає такі елементи, як (рис. 2):

Таблиця 1

Динаміка фінансових результатів діяльності українських підприємств за 2017–2021 рр.

Показник	2017 р.	2018 р.	2019 р.	2020 р.	2021 р.	2021 р. до 2017 р.
Фінансовий результат до оподаткування, млн. грн.	274831,6	429129,3	664849,8	303219,3	1119261,7	844430,1
Підприємства, які отримали прибуток, млн. грн.	674386,5	746530,5	933160,0	848622,7	1352088,2	677701,7
Підприємства, які отримали збиток, млн. грн.	-399554,9	317401,2	268310,2	545403,4	232826,5	-166728,4

Джерело: розроблено авторами за даними [1]

Рис. 1. Структура підприємств України за ознакою прибутковості за 2017–2021 рр.

Джерело: розроблено авторами за даними [1]

1. Взаємодія із зовнішнім середовищем.
2. Внутрішнє середовище системи, яке, в свою чергу включає суб'єкт та об'єкт управління, функції, принципи та методи управління.

Фактори зовнішнього середовища здійснюють вплив на ефективність діяльності підприємства та його прибутковість. Зокрема, до таких факторів відносяться природні умови, державне регулювання, податкове законодавство [2], політична ситуація в країні, інфляція, платоспроможний попит, вартість сировини і

матеріалів, рівень конкуренції, місткість ринку [3] та інші. Попри те, що зовнішні фактори не піддаються керівному впливу, дослідження зовнішнього середовища, виявлення його загроз та можливостей, є важливим елементом системи управління прибутком підприємства, оскільки надає підприємству можливості розробити заходи ефективної взаємодії із зовнішнім середовищем з метою якнайповнішого використання можливостей та попередження (або зниження) негативного впливу загроз.

Суб`єктом системи управління прибутком підприємства виступають:

- керівники вищої ланки, які здійснюють стратегічне управління прибутком підприємства;
- керівники середньої ланки, які здійснюють тактичне управління прибутком підприємства;
- керівники нижчої ланки, які здійснюють оперативне управління прибутком підприємства.

Об`єктом системи управління прибутком підприємства є безпосередньо прибуток та його складові (чистий дохід від реалізації, фінансовий результат від операційної діяль-

ності, фінансовий результат до оподаткування).

Функції управління прибутком пов`язані із функцією прибутку на підприємстві (табл. 2).

Принципами системи управління прибутку підприємства є: інтеграції, безперервності, системності, комплексності, динамічності управління, варіативності. Принцип інтеграції передбачає узгодженість стратегічних цілей підприємства та цілей управління прибутком підприємства. Принцип безперервності передбачає постійність функціонування системи управління прибутком підприємства протягом всього терміну функціонування підприємства. Принцип системності передбачає

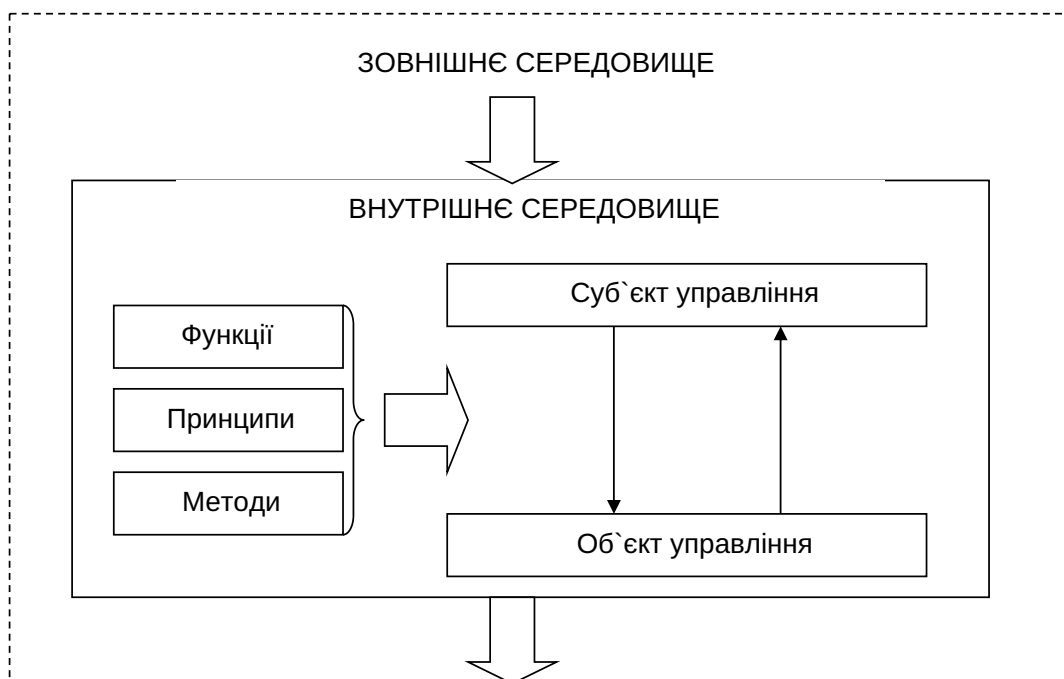

Рис. 2. Система управління прибутком підприємства

Джерело: розроблено авторами

Таблиця 2

Функції системи управління прибутком

Функції прибутку	Функції системи управління прибутком
Оцінювальна – прибуток є основним показником, який характеризує ефективність діяльності та використовується для розрахунку інших показників ефективності діяльності (зокрема рентабельності)	Оцінка ефективності діяльності підприємства, прибутку, факторів, які на нього впливають
Стимулююча – прибуток є джерелом фінансування нових проектів підприємства, розширення виробництва, вирішення соціальних проблем	Розробка заходів зростання прибутку та підвищення ефективності діяльності підприємства
Розподільча – прибуток є джерелом фінансування різних сфер діяльності підприємства	Забезпечення ефективності розподілу та споживання прибутку

Джерело: розроблено авторами за даними [3: 4]

розробку такої системи управління прибутком, яка б забезпечила підвищення прибутковості при скороченні витрат. Відповідно до принципу комплексності система управління прибутком повинна забезпечити як зростання прибутку, так і ефективність управління підприємством взагалі. Принцип динамічності управління передбачає здатність системи управління прибутком до адаптації відповідно до змін внутрішнього та зовнішнього середовища підприємства. Принцип варіативності передбачає прогнозування альтернативних сценаріїв розвитку підприємства та розробку відповідних заходів збільшення прибутку [4].

Методами системи управління прибутком є економічні, соціально-психологічні, розпорядчі. Економічні методи включають аналіз, планування, економічне стимулювання, податкова та цінова політика підприємства.

До соціально-психологічних методів відносяться етичні та моральні цінності взаємодії та взаємовідносини між людьми на підприємстві. Розпорядчі методи включають розробку та впровадження внутрішніх нормативних документів, наказів, інші організаційні та дисциплінарні методи.

Висновки. Таким чином, на сьогоднішній день для українських підприємств актуальним залишається питання управління прибутком підприємства. З цією метою доцільно формувати постійно діючу налагоджену систему управління прибутком підприємства. Система управління прибутком підприємства взаємодіє із зовнішнім середовищем. Внутрішнє середовище системи управління прибутком підприємства включає суб'єкт управління, об'єкт управління, методи, принципи, функції.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Офіційний сайт статистики України. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення: 27.03.2023).
2. Павлюк І. О. Управління прибутком підприємства в умовах сьогодення. *Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки*. 2020. № 1. С. 84–88.
3. Белінська С. М., Крисіна І. О. Управління прибутком підприємства. *Ефективна економіка*. 2022. № 1. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/1_2022/18.pdf (дата звернення: 27.03.2023).
4. Мордань Є. Ю., Малиш Д. О., Рябуха А. Ю. Теоретичні основи системи управління прибутком підприємства. *Інфраструктура ринку*. 2020. Вип. 40. С. 384–391.
5. Ларіонова К., Капінос Г. Механізм управління прибутком підприємства. *Modeling the development of the economic systems*. 2022. № 1. С. 120–128.
6. Жигалкевич Ж. М., Фісенко Е. С. Система управління прибутком як умова ефективного функціонування підприємства. *Економіка і суспільство*. 2016. № 4. С. 145–148.

REFERENCES:

1. Ofitsiyniy sait statystyky Ukrainy [Official website of statistics of Ukraine]. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua/> (access date 27.03.2023).
2. Pavlyuk, I. (2020). Upravlinnia prybutkom pidprijemstva v umovakh sohodennia [Enterprise profit management in today's conditions]. *Bulletin of the Khmelnytskyi National University. Economic sciences*. № 1, 84–88. [in Ukrainian].
3. Belinska, S., & Krysina, I. (2022). Upravlinnia prybutkom pidprijemstva [Enterprise profit management]. *Efficient economy*. № 1. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/1_2022/18.pdf (access date 27.03.2023).
4. Mordan, E., Malysh, D., & Ryabukha, A. (2020). Teoretychni osnovy systemy upravlinnia prybutkom pidprijemstva. [Theoretical foundations of the company's profit management system]. *Market infrastructure*. № 40, 384–391. [in Ukrainian].
5. Larionova, K., & Kapinos, G. (2022). Mekhanizm upravlinnia prybutkom pidprijemstva. [Mechanism of enterprise profit management]. *Modeling the development of the economic systems*. № 1, 120–128. [in Ukrainian].
6. Zhigalkevich, Zh., & Fisenko, E. (2016). Systema upravlinnia prybutkom yak umova efektyvnoho funktsionuvannia pidprijemstva [The profit management system as a condition for the effective functioning of the enterprise]. *Economy and society*. № 4, 145–148. [in Ukrainian].